

УДК 347.122

О.В. СИНЕГУБОВ, канд. юрид. наук,
Харківський національний університет внутрішніх справ

ПРАВОВИЙ СТАТУС ДИТИНИ, ЯК УЧАСНИКА ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ВІДНОСИН

Ключові слова: особисті немайнові права, діти, правовий статус, періоди становлення

Важливою гарантією гармонійного розвитку суспільства у правовій державі є забезпечення та дотримання прав неповнолітніх осіб. У зв'язку з чим потребують правової регламентації правові відносини, учасниками яких є діти, забезпечення прав і свобод яких вимагає Конституція України. Адже, найважливішою тенденцією реформування правової системи сучасного громадянського суспільства є зрушення пріоритетів у правовому регулюванні з інтересів держави до інтересів людини, зокрема до такої вразливої категорії населення, як діти. Як наслідок, специфіка дослідження особистих немайнових прав дитини полягає в їх особливому суб'єкті, тому що сучасне право багато в чому відбиває специфіку правового статусу дитини як носія відмінних від дорослої людини якостей. Зрештою, спеціальна правосуб'єктність неповнолітніх обумовлена як особливими психофізіологічними (віковими) та соціальними якостями особистості дитини, так і специфікою прав і обов'язків, носієм яких є дитина.

Метою даної статті є визначення правового статусу дітей як учасників особистих немайнових відносин, з'ясування його особливостей, становлення та розвитку.

Складні зв'язки, що виникають між державою та індивідом, а також взаємовідносини людей один з одним фіксуються державою в юридичній формі – формі правовідносин та зокрема закріплення в нормах права, свобод і обов'язків, що створюють правовий статус людини та зокрема громадянина [1, с.7]. Важ-

ливим суб'єктом правовідносин у державі виступають діти. У зв'язку з чим слід звернути особливу увагу на проблему правового статусу дитини, ядром якого виступають її права та обов'язки, які реалізуються через відповідні правовідносини.

Визначення правового статусу дитини неможливе без з'ясування понять «дитини» та «дитинства», їх етимологічного значення в національному та міжнародному законодавстві.

Відповідно до ст.1 Конвенції ООН «Про права дитини» дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, застосовуваним до даної особи, вона не досягає повноліття раніше. Майже аналогічне визначення дитини, з єдиним суттєвим винятком, за яким поняття «людська істота» було замінено на «особа», було екстрапольоване до національного законодавства. Згідно ст.1 Закону України «Про охорону дитинства» дитина – особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно з законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше [2]. В Сімейного кодексу України (далі – СК України), а саме в ст.6, вперше на законодавчому рівні, дитина як правова категорія має чітко визначену вікову межу, а саме, правовий статус дитини має особа до досягнення нею повноліття. Малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років. Неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років [3].

З.В. Ромовська, підтримуючи думку М.В. Антокольської, говорить про те, що ні реєстрація шлюбу до досягнення цього віку, ні надання повної цивільної дієздатності тому, хто працює за трудовим договором або бажає займатися підприємництвом, не припиняють у особи статусу дитини [4]. Також, на її думку, правильним є і те, що дитина у віці до 14 років названа малолітньою. Станіслав Дністрянський називав таких дітей «недолітками», на противагу «підліткам», дітям старшого віку [5, с.221].

Закон України «Про охорону дитинства» оперує таким поняттям як «дитинство», розуміючи під ним період розвитку людини до досягнення повноліття. У літературі «дитинст-

во» розглядається як етап онтогенетичного розвитку людини, що охоплює період від народження до підліткового віку. Науковці ж характеризуючи поняття «дитинство», вкладають в нього становище дитини в суспільстві, її соціальний статус, способи взаємодії з дорослими, освіту, характеристики її внутрішнього світу, інтересів, уподобань та звичок [6, с.47].

Так, Н.М. Крестовська, досліджуючи цінність дитинства, відмітила, що «дитина» та «дитинство» є пов'язаними між собою, але не тотожними явищами, у зв'язку з чим потрібно розрізняти поняття цінності дитини та цінності дитинства. Якщо цінність дітей (хоча під різним кутом зору) беззаперечно визнається будь-яким суспільством, то цінність дитинства як певного періоду в житті людини, який сам по собі є неповторним явищем, усвідомлена не дуже давно. ...цінність мають діти, а не стан дитинства, який сприймається як, скоріше, зайвий, непотрібний етап у житті, як шлях, що слід якомога швидше пройти» [7, с.123].

Т.Д. Попкова також зазначає, що «тільки дитинство володіє своїми потенційними можливостями в розвитку і становленні індивіда як біологічно досконалого організму, як істоти, здатної до освоєння колосального обсягу знань, ...як особи здатної до саморозвитку» [8, с.223].

У свою чергу С.П. Капіца слушно відмітив, що прискорення історичного часу не дає можливості людству виробити нові цінності, адже цінність – річ консервативна. В цьому сенсі дитинство постає як старо-нова цінність, точніше – вічна цінність, яка не потребує формулювання, а лише прийняття та відчуття не тільки на емоційному, але й на правовому раціональному рівні [9, с.15].

Вищенаведені позиції, а також позиції висловлені вченими різних галузей науки, психологами, вчителями стосовно категорії «дитинство» зводяться переважно до її суспільно-соціальної характеристики та виховної цінності, проте з точки зору права – досліджувана категорія виступає не лише як екзистенція кожної людини, а чітко окреслений часовими межами, а саме до настання повно-

ліття, період, під час якого будь-яка особа вважається дитиною, і відповідно здійснює надані їй права і обов'язки. Тобто, дитинство як правова категорія – це певною з чіткими границями та власним, притаманним лише їй правовим режимом сферою, в якій діти здійснюють надані їм права та виконують покладені на них обов'язки. Дія правового режиму такої сфери припиняє свою дію по досягненні дитиною вісімнадцятирічного віку, як наслідок особа втрачає статус дитини і стає дорослим – фізичною особою з повною цивільною правоздатністю, дієздатністю та деліктоздатністю.

Тут доречно згадати вислів Є. Дюринга: «Юнацькі роки не суть тільки засіб для досягнення більш зрілого віку, але вони – мета та засіб самі по собі» [7, с.124]. Саме тому така «правова пора» як дитинство є засобом реалізації правового статусу дитини.

Більше того, сучасне розуміння прав дитини виходить з визнання цінності дитинства як особливого, значущого і абсолютного необхідного періоду в житті кожної людини. Містком від ювенальних прав до прав людини має, стати природне право бути дитиною, яким володіє кожна людина у віці неповнолітнього [10, с.410].

Тому, така дитяча сфера, як «дитинство» повинна не лише охоронятися від протиправних посягань та утисків, як з боку суспільства, так і держави, але й отримувати надійну опору при здійсненні дитиною своїх прав, а також мати міцні гарантії їх законодавчого закріплення та регулювання. Адже, дитинство має зайняти місце поряд з такими фундаментальними правовими цінностями, як життя, здоров'я, свобода, безпека, справедливість. Обереганя та дотримання яких є запорукою правового суспільства та держави, бо до кінця періоду дитинства дитина передвоюється на правового партнера дорослих членів сім'ї та суспільства в цілому.

Таким чином, *дитинство* – це період, що триває від народження до повної соціальної та психологічної зрілості в якому відбувається становлення дитини повноцінним членом суспільства. Тривалість цього періоду зумов-

лена та залежить від розвитку суспільства та системи законодавства що регулює життєдіяльність дитини. Тому умовність часу для реалізації прав дитини, що надаються законодавцем у період дитинства зумовлена індивідуально особистісними ознаками кожної дитини чи особи.

В період дитинства здійснюється забезпечення прав, свобод та інтересів дитини, що в свою чергу вказує на обов'язок держави задовольняти шляхом законодавчого регулювання індивідуальні потреби осіб, які не досягли повноліття, створюючи таким чином умови благополуччя дитини.

Від природи люди відрізняються статтю, віком, розумовими здібностями, здоров'ям тощо. Тільки з допомогою встановлення певного обсягу конкретних прав для кожної особи, держава здатна задовольняти інтереси суспільства, в тому числі і неповнолітніх учасників цивільних правовідносин. Як зазначає Р.З. Лівшиць, обсяг, рівень конкретних прав залежить від добробуту населення, його економічного і соціального розвитку. Відступ від такого рівня для окремих груп людей є неприпустимим, оскільки буде дискримінацією. Диференціація правового регулювання, тобто підвищення рівня добробуту, як відмічає автор, полягає у наданні пільг людям, які потребують підвищеного соціального захисту [11, с.118], зокрема дітям. Слабка захищеність організму і психіки яких від несприятливого зовнішнього впливу певною мірою компенсується позитивною дискримінацією (спеціальним правовим захистом).

Досліджуючи положення Конвенції про права дитини слід відмітити, що нова система цінностей, проголошена в ній, визначає принципово новий підхід світу дорослих до світу дитини. Який заснований на визнанні пріоритетів запитів, інтересів, потреб дітей, самоцінності та суверенітету дитячої субкультури, прав дитини на особливу турботу, захист від протиправного примусу та насильств з боку дорослих та інше [10, с.410].

У свою чергу, Україна не лише ратифікувала Конвенцію про права дитини, а й закрі-

пила та гарантувала головні принципи міжнародного акта у національному законодавстві. Таким чином, дитина є особистістю як людина, громадянин, іноземець, особа без громадянства тощо. Відповідно правовідносини, в яких вона бере участь, багатоваріантні, врегульовані різними галузями права.

Отже, особа до досягнення нею повноліття має правовий статус дитини, який є одним із важливих інститутів, за допомогою якого регулюються і визначаються способи впливу і межі втручання в особисту сферу сім'ї і дитинства, встановлюються юридичні гарантії реалізації прав і свобод дітей. Водночас важливо відзначити, що крім загально-правового поняття «дитина», у законодавстві існує ще й спеціальний статус поняття «дитина», під яким розуміють не просто будь-яку фізичну особу до досягнення повноліття, а саме учасника сімейних відносин «батьки-діти» [6, с.48].

Основою правового статусу дитини є фактичний соціальний статус, тобто реальне становище неповнолітніх у даній системі суспільних відносин. Право лише закріплює це положення, вводить його у законодавчі рамки. Соціальний і правовий статус слід розглядати як зміст і форму. В додержавний період розвитку суспільства соціальний статус дитини визнавався, а правовий – ні, оскільки не існувало права у дітей.

Сьогодні в науковій літературі існують неоднозначні визначення категорії «правового статусу». Поширеним є те, відповідно до якого *правовий статус* – це комплексна категорія, яка складається з сукупності різних елементів, об'єднаних тим, що вони характеризують становище людини в суспільстві.

З цього приводу слушно відмічає В.І. Котюк, вказуючи, що правовий статус – це сукупність юридичних прав, свобод і обов'язків особи, які закріплені в діючому законодавстві і складають соціально допустимі і необхідні потенційні можливості особи мати суб'єктивні права і обов'язки і реалізувати їх в системі суспільних відносин. Правовий статус складається з об'єктивних (законодавчих) і суб'єктивних прав, свобод і обов'язків особи.

Правовий статус особи може бути обумовлений природними правами і обов'язками людини, які не закріплені в законодавстві, але входять до суб'єктивних прав і обов'язків особи [12, с.50].

Особливу цінність представляє собою твердження, що «правовий статус особи може бути обумовлений природними правами», так як особисте немайнове право є правом природним, а природні права, які складають його зміст і є невіддільними від їх носія, виступають найвищим благом для людини, зокрема: життя, здоров'я, свобода тощо.

Зрештою, правовий статус неповнолітньої особи, як учасника особистих немайнових відносин може бути розподілений на загальний спеціальний та індивідуальний правові статуси.

Загальний статус дитини – це статус її як громадянина держави, який закріплений у конституції. Він є загальним, узагальненим і однаковим для всіх дітей незалежно від національності, релігійних переконань, соціального становища. Характеризується стабільністю і визначеністю, передбачає рівність прав та обов'язків громадян, рівність їх перед законом, а також демонструє суспільну цінність людини. Наприклад, право на життя, на здоров'я, на свободу, на особисту недоторканість, на безпечне довкілля тощо.

Спеціальний статус дитини – це її статус як представника тієї чи іншої соціальної групи, відокремленої за певним юридично важливим критерієм, а саме вікові обмеження. Так, дитина належить до особливої вікової групи: малолітня або неповнолітня особа. В даному випадку спеціальний статус дитини має комплексний характер, так як регулюється в рамках декількох галузей права: цивільного, сімейного, трудового, конституційного, кримінального та інших.

Індивідуальний статус дитини – це статус особи як індивіда, що розкривається через персоніфіковані права і обов'язки, враховуючи конкретні, природні і набуті здатності та особливості (вік, сімейне, трудове становище, стан здоров'я тощо).

Отже, саме *спеціальний та індивідуальний правові статуси* відображають специфіку правового статусу малолітніх і неповнолітніх осіб, як учасників правовідносин, адже всі вище перелічені діти є неповнолітніми особами, яким притаманний комплекс прав і свобод, разом з тим, їх правове становище буде індивідуальним в залежності від особливостей дитячого організму, сімейного добробуту чи інших суспільних обставин. Хоча, найбільший прояв їх індивідуальності, як учасників особистих немайнових відносин, матиме місце при здійсненні ними наданих їм законом прав, а також під час забезпечення захисту їх здійснення з боку держави та суспільства.

Зрештою, сучасне право багато в чому відображає специфіку правового статусу дитини як носія відмінних від дорослої людини якостей. А у межах правової системи громадянського суспільства неповнолітні є спеціальним суб'єктом правових відносин.

Проте, отримання дитиною власного правового статусу відбувалося не в одну мить, а пройшло тривалий період розвитку, вдосконалювалося, набувало нового змісту та відповідного правового обґрунтування. Тому дослідження правового статусу дитини має базуватися не лише на відповідному сучасному баченні, але й враховувати тривалий історичний розвиток. Застосування історико-правового методу дослідження дасть змогу більш повно з'ясувати сутність правового статусу дитини, дослідити його правову природу та специфіку.

Правове осмислення ролі дитини у суспільстві має давню традицію, на протязі різних історичних етапів правовий статус неповнолітніх визначався характером ставлення суспільства до дітей, тією соціальною роллю, котру дорослі відводили в ній дитині. Головною складовою цього ставлення виступає поняття цінності дитини як члена суспільства, в якому вона зростає, яке в свою чергу, визначало стиль відносин щодо її виховання.

Немає потреби детально досліджувати весь період розвитку та становлення дитини як особистості з урахуванням її фізіологічних та

психологічних особливостей, у той же час не слід обмежуватись певними часовими рамками, оскільки не на кожному етапі розвитку людства дитині відводилося вагоме місце члена соціуму. Вбачається доречним розкрити лише ті етапи, які найбільш повно відображають положення дитини в суспільстві та вплинули на формування її подальшого правового статусу.

Автор відомої психогенної теорії дитинства Ллойд Демоз розподілив всю історію дитинства на шість періодів, кожному з яких відповідав конкретний стиль виховання та форма взаємовідносин між батьками та дітьми. На нашу думку, така періодизація є найбільш вдалою й з позиції висвітлення зародків правового положення дитини в суспільстві та поетапного становлення її правового статусу як особистості.

Отже, дослідник виділяє наступні стилі: стиль дітовбивства, залишаючий стиль, амбівалентний стиль, нав'язливий стиль, соціалізуючий стиль і допомагаючий стиль. Кожному з наведених стилів виховання відповідає певний проміжок часу, який і буде взятий за основу у дослідженні правового статусу дитини в суспільстві.

Доба середньовіччя (до IV ст. н.е.) характеризується масовим вбивством дітей (інфантицид), яких батьки з тих чи інших причин не могли чи не хотіли годувати та виховувати. Так, батько сімейства в Стародавньому Римі вирішував питання про те, чи лишити дитину живою, чи убити або ж викинути. Немилосердно знищувалися слабкі здоров'ям немовлята у Спарті та з елементами явної потворності у Римі. Тим часом найдавніше право охороняло право власності, а за крадіжку овочів у Древніх Афінах передбачалася страта. Таким чином, майно цінувалося суспільством набагато вище, ніж діти [13, с.198].

Для періоду IV–XIII століть н.е. характерно визнання батьками наявності у дитини душі. Дітовбивство знижується, але досі в сім'ї залишається головуюче становище батька, який мав право визначати життєвий шлях та умови виховання дітей на свій розсуд. При

цьому діти слідували правовому статусу того з батьків, який знаходився на більш низькій сходинці соціальних сходів. В період раннього Середньовіччя поняття дитинства взагалі не існувало, а дитина поділяла «почесне» місце з так званою «мовчазною більшістю» – непривілейованими масами населення. Не дивлячись на те, що дитинство було і є екзистенцією кожної людини, неповнолітні були позбавлені такого вікового прошарку (періоду, слою). Така втрата характеризує їх не тільки з позиції спільності соціальної групи, але й з позиції узагальненого суб'єкта права, що в свою чергу вказує на те, що середньовічне суспільство не розглядало дитину як особу, наділену правоздатністю.

XIV–XVII століття – період, в якому дитина впливається в емоційне життя своїх батьків, які проявляють по відношенню до неї увагу та турботу, тобто суспільство наділяє батьків обов'язком піклуватися про своїх дітей. Проте, даний етап характеризується і певною двоїстістю по відношенню батьків до дітей, з одного боку, суспільство визнає за дітьми право на турботу про їх виховання, але з іншого – якщо діти не достатньо піддатливі у вихованні, їх могли нещадно бити, викорінюючи таким жорстоким способом, недопустиме з точки зору тогочасної панівної моралі, свавілля.

Таким чином, батьки ліпили з дитини ту форму особистості, яка була викликана тенденціями суспільства, в якому право на турботу породжувало обов'язок вихованців піддаватися жорсткому примусовому впливу, від зловживання яким захист не передбачався.

Часи XVIII ст. мають багато спільного з попереднім періодом, проте в цей час батьки нав'язливо намагаються контролювати не лише поведінку, але й внутрішній світ, думки та волю дитини. Хоча засоби впливу стають більш гнучкими, переважно складаються з переконань словом, а не агресивного фізичного впливу.

Зрештою, правове положення неповнолітніх продовжувало залишатися залежним від поглядів батьків на міру їх «корисності» в побуті. Переважаючою домінантною у змісті

правового статусу дитини залишається комплекс обов'язків: обов'язок покірнього відношення до виховних засобів впливу, обов'язок трудитися, обов'язок слідувати волі батьків у вирішенні власної долі тощо, і жодних прав.

У XIX – середині XX століть позиція батьків визначається інститутом наставництва, при якому, нарешті, дитині відводиться роль активного суб'єкта виховання. Ідеї унікальності дитячої особистості отримали справжній розквіт і всебічну підтримку як в організації виховання дітей, так і в організації їхньої життєдіяльності. Характерним здобутком для даного періоду виступає визнання державою прав дитини на захист. З'являється поняття «захисту дітей», яке трактувалося як «усвідомлення необхідності охорони дітей від свавілля та жорсткого з ними поводження батьків або заміщаючих їх місце осіб, а також від морального їх розбещення ...» [14, с.8].

Передовими мислителями, громадськими діячами, психологами, юристами XX ст. було оголошене – Століттям Дитини. Ця ідея була втілена в програмі «Вільне виховання», яка виступала в підтримку самоцінності дитинства, вільному розвитку сил і здібностей кожної дитини, повному розкритті індивідуума, розвитку дитини. Ці ідеї лежать в основі всіх сучасних документів, що стосуються прав дитини.

Цей період, на думку М.В. Геллера заснований на припущенні, що дитина краще ніж батьки, знає свої потреби та інтереси, у зв'язку з чим не робиться акцент на формуванні та нівелюванні рис особистості. Л. Демоз доречно відмічає, що в контексті допомагаючого стилю батьки повинні «бути слугами, а не повелителями дитини ... створювати умови для розвитку її інтересів». Якщо раніше, на попередніх етапах, правовий статус дитини поглинався в той чи іншій мірі правовим статусом батьків, то на сьогодні є характерним визнання правового статусу неповнолітніх як самостійної величини, яка в певній мірі формує правовий статус батьків [14, с.9].

Вказана тенденція пов'язана з впливом норм міжнародного права та специфікою гуманізації в розвитку законодавства, що прис-

вячене правовому статусу дитини. В цей час приймаються перші універсальні міжнародно-правові акти глобального характеру про захист дитинства, а саме: Декларація про захист прав дітей (1924 р.) та Конвенція ООН по правам дитини (1989 р.), яка фактично замінила собою Декларацію прав дитини (1959 р.). Зазначені документи ознаменували собою не лише нормативне закріплення правового статусу дитини та його подальше законодавче врегулювання, а й зумовили подальші позитивні правові зрушення у сфері реалізації та захисту прав неповнолітніх.

Вищенаведені нормативно-правові акти містять значну кількість положень загального порядку, які визначають правовий статус дитини як абсолютний по відношенню до всіх інших осіб. В них міститься перелік всіх прав дитини, при цьому жодне з них не виділяється в якості очолюючого, безвідносно до того, чи йде мова про загально цивільні права та свободи чи про права в сім'ї. Не встановлюється жодної залежності між правовим статусом дитини та рівнем її матеріального, сімейного благополуччя. Визначення «неповнолітній» тепер стає легальним терміном, застосовуваним в цивільному, сімейному, кримінальному законодавстві. Включення у законодавчі акти поняття неповноліття надає цій обставині значення юридичного факту.

Такі новації мали за мету визначити привілейоване положення неповнолітніх в будь-яких видах правовідносин з їх участю, яке характеризується наявністю комплексу прав та відсутністю обов'язків. Необхідність виокремлення подібної специфічної групи диктується особливістю їх здійснення та захисту.

До визнання особливого правового статусу неповнолітніх людство йшло століттями. Певним досягненням такого поступального руху стало декларативне визнання та встановлення абсолютного, пріоритетного статусу дитини по відношенню до будь-яких повнолітніх дієздатних осіб. Разом з цим ретроспектива історичного та нинішнього розвитку з усією очевидністю демонструє, що шлях становлення правового статусу неповнолітніх має певну

специфіку, а саме: правова думка випереджає суспільну свідомість. Як наслідок, ефект еволюції побудував певну «пастку» для законодавця, тобто, з позиції правових приписів правовий статус та правове положення дитинства вичерпно визначено, а з позиції реалій правозастосування більшість з існуючих норм не володіють необхідною життєздатністю. Тому, апогеєм реального законодавчого забезпечення здійснення та захисту прав і законних інтересів неповнолітніх, повинен стати якісно новий підхід до вже існуючого механізму їх правового регулювання.

Таким чином, за своєю природою, правовий статус дитини є комплексним міжгалузевим, побудованим на основі спеціального та індивідуального правових статусів особистості. Неповнолітні мають відмінні від дорослої людини права (наприклад, право на виховання в сім'ї, право на контакт з батьками тощо). В свою чергу природні та соціокультурні особливості дитинства (невинність, вразливість, залежність від дорослого тощо) вимагають специфічного правового регулювання відносин, учасниками яких виступають діти, і відносин, об'єктом яких є умови існування та розвитку неповнолітніх осіб.

Зрештою, специфіку малолітніх і неповнолітніх осіб, як учасників особистих немайнових відносин, визначає їх правовий статус, а саме сукупність прав та обов'язків, якими наділена неповнолітня особа, та які кваліфікуються залежно від вікових та психологічних особливостей дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ольховик Л. А. Роль держави в забезпеченні права на здоров'я / Л. А. Ольховик, Н. В. Сажієнко // Південноукраїнський правничий часопис. – 2008. – Вип. 1. – С. 9–12.
2. Закон України «Про охорону дитинства» // ВВР України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.
3. Сімейний кодекс України // ВВР України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.
4. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України : науково-практичний коментар / Ромовська З. В. – К. : Видав. дім «Ін Юре», 2003. – 532 с.
5. Клим О. В. Окремі аспекти реалізації особистого немайнового права людини на охорону здоров'я / О. В. Клим // Держава та регіони. Серія: Право. – 2011. – № 1.
6. Явор О. А. До проблеми особистих немайнових прав дитини / О. А. Явор // Вісник Хмельницьк. ін-ту регіонального управління та права. – 2004. – № 4. – С. 68–74.
7. Крестовська Н. Статус дитини як показник гуманності права: історичні аспекти / Н. Крестовська // Охорона дитинства. Дитяче право: теорія, досвід, перспективи : матеріали конференції, присвяченої 80-й річниці від дня заснування державного показового Дитячого містечка імені ІІІ Комінтерну в Одесі : зб. наук. праць. – Одеса : Юрид. л-ра, 2001. – С. 198–202.
8. Попкова Т. Д. Философско-антропологические аспекты детства // Антропологические основания теоретического мышления : материалы науч. конф. (г. Екатеринбург, 16–17 нояб. 2004 г.). – Екатеринбург, 2005. – С. 223–225.
9. Капица С. П. Об ускорении исторического времени / С. П. Капица // Новая и новейшая история. – 2004. – № 6. – С. 3–16.
10. Крестовська Н. М. Новий погляд на права дитини : [рецензія] / Н. М. Крестовська // Університетські наукові записки. – 2005. – № 3 (15). – С. 425–427.
11. Цивільне право України: Загальна частина : підручник / В. Г. Фазикош, С. Б. Булеца, Р. Б. Олійник та ін. ; за ред. В. Г. Фазикоша, С. В. Булеци. – К. : Знання, 2010. – 631 с. – (Вища освіта ХХІ ст.).
12. Иоффе О. С. Личные неимущественные права и их место в системе советского гражданского права / О. С. Иоффе // Советское государство и право. – 1966. – № 7. – С. 51–59.
13. Шершеневич Г. Ф. Общая теория права / Г. Ф. Шершеневич // Хропанюк В. Н. Теория государства и права : хрестоматия / В. Н. Хропанюк. – М. : Интерстиль, 1911–1912. – Вып. 3. – С. 876.

14. Гареев Є. Ш. Особливості здійснення права інтелектуальної власності особами, які не досягли повноліття / Є. Ш. Гареев // Актуальні проблеми держави і права. – 2008. – Вип. 42. – С. 32–38.

Синегубов О. В. Правовий статус дитини, як учасника особистих немайнових відносин / О. В. Синегубов // Форум права. – 2013. – № 1. – С. 900–907 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2013-1/13covonv.pdf>

Визначено правовий статус дітей як учасників особистих немайнових відносин. З'ясовано особливості такого статусу, розкриваються періоди його становлення та розвитку.

Синегубов О.В. Правовой статус ребенка, как участника личных неимущественных отношений

Определен правовой статус детей как участников личных неимущественных отношений. Исследованы особенности такого статуса, раскрываются периоды его становления и развития.

Sinegubov O.V. The Legal Status of the Child as a Participant of Personal Relations

The legal status of children as participants in personal relations is made. The features of such status, reveals periods of its formation and development.